

Οδηγίες – Προτάσεις για την αξιοποίηση του Εκπαιδευτικού Υλικού του Πολύχρωμου Σχολείου «Προχωρώντας μπροστά»

Το εκπαιδευτικό υλικό του Πολύχρωμου Σχολείου αποτελείται από:

A. Εργαστήρια

B. Υποστηρικτικό Υλικό – Οδηγούς

(Παρακάτω θα βρείτε αναλυτική περιγραφή)

Εισαγωγή

Η σημερινή πραγματικότητα διαμορφώνει ένα νέο πλαίσιο μορφωτικών και κοινωνικών αναγκών για το κάθε άτομο. Στο νέο αυτό περιβάλλον που διαμορφώνεται, θεωρείται αναγκαία η υιοθέτηση προτύπων συμπεριφοράς που χαρακτηρίζονται από σεβασμό στις πνευματικές και ανθρωπιστικές αξίες μέσω της ευαισθητοποίησης σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της διασφάλισης της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Η παροχή ίσων ευκαιριών και δυνατοτήτων μάθησης αποτελεί βασική αρχή της δημοκρατικής κοινωνίας, ώστε το εκπαιδευτικό σύστημα να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαδικασία άμβλυνσης των κοινωνικών ανισοτήτων.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι απαραίτητα για την πλήρη ανάπτυξη των ατόμων και των κοινοτήτων. Οι εκπαιδευτικοί έχουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία ενός συμπεριληπτικού και ασφαλούς εκπαιδευτικού περιβάλλοντος. Χρειάζεται να είναι ενημερωμένοι/-ες και να κατανοούν επαρκώς τις διεθνείς και εθνικές πολιτικές και συμφωνίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα και να λειτουργούν με επαγγελματισμό

ως προς την τήρησή τους. Η κατανόηση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αποσκοπεί στην ενεργή διεκδίκησή τους και στη συνειδητοποίηση της ανάγκης προστασίας κάποιων ομάδων που αποτελούν μειονότητες (Ποια παιδιά είναι αποκλεισμένα; Ποια παιδιά δεν απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματά τους; Ποια δικαιώματα παραβιάζονται όσον αφορά τις/τους ΛΟΑΤΚΙ+ μαθήτριες/-τές;).

Η ισότητα στην παρεχόμενη σχολική εκπαίδευση πρέπει να εξασφαλίζεται για όλους/όλες τους/τις μαθητές/-τριες και ιδιαίτερα για αυτούς/-ές που ανήκουν σε «μειονότητες», ώστε να προστατεύονται από τον κοινωνικό αποκλεισμό και την ανεργία. Η ανισότητα στη σχολική αίθουσα αποτρέπει την έκφραση των μαθητριών/-θητών, εμποδίζοντας την ενεργό συμμετοχή και καλλιεργώντας δυσλειτουργικές σχέσεις με τις/τους συνομηλίκους, το σχολικό προσωπικό και την οικογένεια. Επιπρόσθετα, ο κοινωνικός αποκλεισμός των νέων ανθρώπων μέσα στο σχολικό περιβάλλον συμβάλλει και σε μια γενική αίσθηση κοινωνικού αποκλεισμού και στην ευρύτερη κοινότητα, εκτός του σχολείου.

Ωστόσο, οι ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές/-τριες υφίστανται διακρίσεις, εκφοβισμό, σωματικές επιθέσεις και κοινωνικό αποκλεισμό παντού στην Ε.Ε, καταστάσεις που μετατρέπουν τη ζωή των παιδιών αυτών σε εφιάλτη περιορίζοντας τις δυνατότητές τους για μάθηση. Στο σχολείο, επίσης, πολλά παιδιά που δεν είναι ΛΟΑΤΚΙ+, αλλά τα εξωτερικά χαρακτηριστικά ή/και η συμπεριφορά τους δεν εναρμονίζεται με τα έμφυλα στερεότυπα, επίσης υφίστανται ομοφοβικό σχολικό εκφοβισμό. Επιπροσθέτως, το να είσαι ΛΟΑΤΚΙ+ δεν αυξάνει από μόνο του τον κίνδυνο κακής ψυχικής υγείας. Η εμπειρία του εκφοβισμού, της απόρριψης ή της παρενόχλησης λόγω αυτής της ιδιότητας είναι που οδηγεί σε υψηλότερα επίπεδα αυτοτραυματισμού και απόπειρας αυτοκτονίας. Ο ομοφοβικός και τρανσφοβικός εκφοβισμός έχει αντίκτυπο στα θύματα, στους δράστες, στους παρατηρητές και στο σχολείο στο οποίο λαμβάνει χώρα, και έχει σοβαρές επιπτώσεις στην εκπαίδευση. Αποτελεί επίσης, παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς αποτελεί μια μορφή διακρίσεων και αποκλεισμού, και επειδή παραβιάζει την αρχή του ασφαλούς, συμπεριληπτικού σχολείου για όλα τα παιδιά.

Για όλους αυτούς τους λόγους, πολυάριθμοι οργανισμοί των Ηνωμένων Εθνών, όσο και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχουν ξεκάθαρα διατυπώσει τη θέση ότι οι μείζονες συμβάσεις, Ευρωπαϊκές και Διεθνείς, έχουν εφαρμογή για όλους τους ανθρώπους ισότιμα και δίχως διακρίσεις με βάση οποιαδήποτε ιδιότητα, συμπεριλαμβανομένου του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου και των χαρακτηριστικών φύλου.

Το **Πολύχρωμο Σχολείο** προτείνει στις/στους εκπαιδευτικούς εκπαιδευτικό πρόγραμμα το οποίο μέσω της καλλιέργειας πνεύματος συνεργασίας και

συλλογικότητας, εξυπηρετεί τους παρακάτω βασικούς **στόχους** οι οποίοι εναρμονίζονται με πολλούς από τους κοινούς στόχους του Προγράμματος Σπουδών:

- Υπεράσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού και υπεράσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών και των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, οι οποίες αποτελούν ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.
- Αλληλοσεβασμός και διαφορετικότητα
- Πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας και του σχολικού εκφοβισμού
- Συμπεριληπτική σχολική κοινότητα.
- Προαγωγή της δημόσιας και ατομικής σεξουαλικής υγείας, καθώς και του ευζην όλων των μαθητών/-τριών.

Το σχολείο πρέπει να αποτελεί χώρο υποδειγματικής εφαρμογής των αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως είναι ο σεβασμός στον άλλο, η διασφάλιση της αξιοπρέπειας του κάθε ατόμου, η ελευθερία από κάθε μορφής διάκριση, η ελευθερία σκέψης και έκφρασης, η συμμετοχή και η συνεργασία.

Η στοχοθεσία των Εργαστηρίων έχει προσδιοριστεί βάσει των λεγόμενων δεξιοτήτων του 21ου αιώνα: δεξιότητες της ζωής (life skills), ήπιες δεξιότητες (soft skills) και δεξιότητες τεχνολογίας και επιστήμης. Ενδεικτικά, κάποιες από τις σύγχρονες δεξιότητες που καλλιεργούνται είναι η κριτική σκέψη, η δημιουργικότητα, η συνεργασία, η επικοινωνία, η ευελιξία και η προσαρμοστικότητα, η ενσυναίσθηση και οι κοινωνικές δεξιότητες, η επίλυση προβλημάτων και ο ψηφιακός γραμματισμός.

Πιο αναλυτικά, οι δεξιότητες που καλλιεργούνται από τα Εργαστήρια που προτείνονται μπορούν να κατηγοριοποιηθούν στους ακόλουθους 4 εργαστηριακούς κύκλους δεξιοτήτων:

1. Δεξιότητες Μάθησης

- Κριτική σκέψη (Critical thinking)
- Επικοινωνία (Communication)
- Συνεργασία (Collaboration)
- Δημιουργικότητα (Creativity)

2. Δεξιότητες Ζωής

- Αυτομέριμνα
- Κοινωνικές Δεξιότητες
- Πολιτειότητα
- Ενσυναίσθηση και ευαισθησία

- Προσαρμοστικότητα

- Ανθεκτικότητα
- Υπευθυνότητα
- Πρωτοβουλία
- Οργανωτική ικανότητα
- Προγραμματισμός, Παραγωγικότητα

3. ΜΙΤ: Δεξιότητες της τεχνολογίας και της επιστήμης

- Πληροφορικός γραμματισμός (ICT literacy)
- Ψηφιακός γραμματισμός (digital literacy)
- Γραμματισμός στα μέσα (media literacy),
- Τεχνολογικός γραμματισμός (technology literacy)
- Ψηφιακές Ανθρωπιστικές Επιστήμες
- Ασφαλής πλοήγηση στο διαδίκτυο (αντιμετώπιση phishing, cyberbullying, κ.ά.)
- Δεξιότητες δημιουργίας και διαμοιρασμού ψηφιακών δημιουργημάτων
- Συνδυαστικές δεξιότητες ψηφιακής τεχνολογίας, επικοινωνίας και συνεργασίας
- Δεξιότητες ανάλυσης και παραγωγής περιεχομένου σε έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα
- Δεξιότητες διεπιστημονικής και διαθεματικής χρήσης των νέων τεχνολογιών

4. Δεξιότητες του νου

- Στρατηγική σκέψη
- Επίλυση προβλημάτων
- Μελέτη περιπτώσεων (case studies)
- Κατασκευές
- Πλάγια σκέψη

Το παρόν υλικό συντάχτηκε σύμφωνα με τη *Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού*, η οποία ορίζει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και να διασφαλίζεται το «καλύτερο προς το συμφέρον του παιδιού», τις *Κατευθυντήριες Γραμμές της Παγκόσμιας και Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Στρατηγικής για τη Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία* του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Π.Ο.Υ.) και τον *Διεθνή Τεχνικό Οδηγό για τη Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση*, σε συνάρτηση με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης με σκοπό την προαγωγή της υγείας, της ποιοτικής εκπαίδευσης και της ισότητας των φύλων (UNESCO, Ιανουάριος 2018). Επίσης, είναι πλήρως εναρμονισμένα με το *Πλαίσιο Αναφοράς Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό* του Συμβουλίου της Ευρώπης (Competences for Democratic Culture, Council of Europe).

Το περιεχόμενο των Εργαστηρίων είναι εναρμονισμένο και αναφέρεται στις 5 πρώτες από τις 8 Θεματικές Ενότητες της Συμπεριληπτικής Ολοκληρωμένης Σεξουαλικής Εκπαίδευσης (Comprehensive Sexuality Education – CSE), του Διεθνή Τεχνικού Οδηγού για τη Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση της UNESCO.

Πιο συγκεκριμένα οι ενότητες αυτές είναι: 1. Διαπροσωπικές σχέσεις, 2. Αξίες, Δικαιώματα, Πολιτισμός και Σεξουαλικότητα, 3. Κατανόηση του φύλου, 4. Βία και Ασφάλεια και 5. Δεξιότητες για Υγεία και Ευζωία.

Εμποδιζόμενες/-οι μαθήτριες/-τές: Με βάση τη βιωματική μεθοδολογική προσέγγιση, τα θέματα προσεγγίζονται με τρόπο ώστε κάθε μαθητής και μαθήτρια, συμπεριλαμβανομένων των εμποδιζόμενων αλλά και από διαφορετικό υπόβαθρο μαθητριών/-τών, να μη νιώσουν προσβολή, αποκλεισμό ή άβολα συναισθήματα κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Αντίθετα, κάθε μαθητής και μαθήτρια ενδυναμώνεται μέσα από τη δική του πραγματικότητα και το δικό του πολιτισμικό και ηθικό πλαίσιο, ώστε να αποκτά ικανότητες και να υιοθετεί στάσεις, αξίες και συμπεριφορές που να ενισχύουν τις ικανότητές του για δημοκρατικό πολιτισμό. Όσον αφορά τη διάσταση της αναπηρίας σε σχέση με τη Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση, καλύπτεται σύμφωνα με το άρθρο 4 του κυρωτικού της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία Νόμου (Ν.8 (III) του 2011) και το πρόσφατο ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών (2017), με τα οποία καλούνται οι κυβερνήσεις να γνωρίσουν τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και τα δικαιώματα όλων των ατόμων με αναπηρίες (ΑμεΑ) και να προωθήσουν άμεσα τα αναγκαία νομοθετικά μέτρα προστασίας τους.

Πιο συγκεκριμένα: Εάν οι εμποδιζόμενοι/-ες μαθητές /-τριες δεν μπορούν ή δεν επιθυμούν να συμμετέχουν, τους δίνουμε τον ρόλο του/της καθοδηγητή/-τριας, για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων που απαιτούν κίνηση.

Σύνδεση με το Πρόγραμμα Σπουδών: Τα προτεινόμενα Εργαστήρια και το Υποστηρικτικό υλικό αφορούν γενικότερα τον σεβασμό στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και στη διαφορετικότητα, την αμφισβήτηση των Έμφυλων Ρόλων, τις Έμφυλες Σχέσεις και την πρόληψη της Έμφυλης Βίας και του σχολικού εκφοβισμού και παράλληλα αναπτύσσουν τη Δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη, καλλιεργούν τις αξίες μιας συμπεριληπτικής σχολικής κοινότητας προάγοντας τη δημόσια και ατομική ψυχική και σωματική υγεία, καθώς και την αξία του ευ ζην όλου του μαθητικού πληθυσμού. Όλοι σχεδόν οι παραπάνω στόχοι διατρέχουν τα Προγράμματα Σπουδών πολλών μαθημάτων και ως εκ τούτου, τα Εργαστήρια που προτείνονται μπορούν να συνδεθούν διαθεματικά με πολλά γνωστικά αντικείμενα (Γλώσσα, Μαθηματικά, Ιστορία, Φυσική, Μελέτη Περιβάλλοντος, Θρησκευτικά, Εικαστικά, Θεατρική Αγωγή, Ξένες Γλώσσες, Φυσική Αγωγή). Στην αρχή κάθε Εργαστηρίου παρατίθενται συγκεκριμένα οι τρόποι σύνδεσης με το ΠΣ των μαθημάτων. Επίσης, μπορούν να συνδεθούν με εκπαιδευτικά προγράμματα (Αγωγής Υγείας κ.α.) καθώς και ατομικές ή ομαδικές ερευνητικές εργασίες των μαθητών, με αντίστοιχες με τις παραπάνω θεματικές.

Το εκπαιδευτικό υλικό του Πολύχρωμου Σχολείου για την Πλατφόρμα 21+

αποτελείται από 7 **Εργαστήρια για το Δημοτικό σχολείο**, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν στα Εργαστήρια Δεξιοτήτων της θεματικής «**Ζω καλύτερα – Ευ Ζην**», στον τομέα *Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση*, καθώς επίσης και της θεματικής «**Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ – Κοινωνική Συναισθηση και Ευθύνη**», στους τομείς *Ανθρώπινα δικαιώματα και συμπερίληψη και Αλληλοσεβασμός και διαφορετικότητα* (δείτε όλο το υλικό στα «**Περιεχόμενα Εκπαιδευτικού Υλικού**»).

Παρακάτω, παρουσιάζεται το **Υποστηρικτικό Υλικό** που συνοδεύει τα **Εργαστήρια** και δίνονται επιπρόσθετες οδηγίες και προτάσεις με σκοπό τη διευκόλυνση των εκπαιδευτικών καθώς και τον εμπλουτισμό και την επέκταση των Εργαστηρίων.

A. Εργαστήρια

(δείτε μια συνοπτική περιγραφή των Εργαστηρίων στα «**Περιεχόμενα Εκπαιδευτικού Υλικού**»)

Τα Εργαστήρια που προτείνονται συνδέουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τα Δικαιώματα των Γυναικών και εξασφαλίζουν τη δημιουργία συμπεριληπτικού και ασφαλούς πλαισίου για όλα τα παιδιά καθώς, μέσω της συνεργασίας, σταδιακά χτίζεται ένα κοινώς αποδεκτό πλαίσιο σεβασμού. Εντός αυτού του πλαισίου, οι μαθήτριες/-τές εξερευνούν πώς μπορούν να μεταφράσουν τις ανάγκες τους για ένα πιο ασφαλές σχολείο και κατ' επέκταση, έναν πιο ασφαλή κόσμο, στις προτάσεις που ταιριάζουν στο παγκόσμιο πλαίσιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι αντικρουόμενες απόψεις που συχνά εγείρονται όταν τίθενται ζητήματα στερεοτύπων και διακρίσεων απαιτούν, από την αρχή της σχολικής χρονιάς, συνδημιουργία κανόνων συνύπαρξης ώστε να εξασφαλιστεί ο δημοκρατικός διάλογος και η απρόσκοπτη συνεργασία των μαθητριών/-των. Όταν επιτυγχάνεται μια κοινή κατανόηση για τις βασικές κοινωνικές συμπεριφορές που είναι επιθυμητές, μπορούμε να επεκτείνουμε περαιτέρω την κατανόηση της κοινωνικής συμπεριφοράς στο πλαίσιο της κοινωνικής αλληλεγγύης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (δείτε τους «**Βασικούς Κανόνες συνύπαρξης**»).

Θα μπορούσατε να ξεκινήσετε τη συζήτηση στην τάξη με την προσοχή στραμμένη στις βασικές κοινωνικές δεξιότητες και τον σεβασμό. Στη συνέχεια, να αναλύσετε περισσότερο τον ρόλο της ταυτότητας, που είναι μοναδική για κάθε άνθρωπο, και να συζητήσετε πώς κανείς/καμία δε θέλει να τον/την απομονώνουν εξ αιτίας ενός στοιχείου της ταυτότητάς του/της. Ο ερωτικός/σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα φύλου, τα χαρακτηριστικά φύλου και η έκφραση φύλου διαμορφώνουν ένα ζωτικό κομμάτι της ταυτότητας του ατόμου, όσο και άλλες πτυχές, όπως είναι η

καταγωγή, η εθνικότητα, η θρησκεία και οι ειδικές ανάγκες. Σε κάθε τάξη, η ποικιλομορφία μπορεί να αντιμετωπιστεί με σεβασμό σε κάθε μία από αυτές τις πτυχές.

Άλλος τρόπος είναι να ξεκινήσετε με μια παρουσίαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ποια είναι αυτά) και να συνεχίσετε με μορφές παραβιάσεων, οδηγώντας τη συζήτηση με ερωτήσεις στις διακρίσεις και τον αποκλεισμό των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων ή όσων θεωρούνται ότι είναι ΛΟΑΤΚΙ+. Στη συνέχεια, θα μπορούσατε να εργαστείτε με κάποια από τα **Σενάρια**. (Στο **Υποστηρικτικό Υλικό** και στο **Εργαστήριο 5 - Μπαίνοντας στη θέση του άλλου**, θα βρείτε σενάρια για το Δημοτικό. Πιο κάτω, στην ενότητα **Σενάρια**, θα βρείτε ιδέες και προτάσεις για το πώς εργαζόμαστε με τα Σενάρια)

Η ομοφοβία και η τρανσφοβία στη σχολική τάξη έχουν ξεκάθαρες συνέπειες στο πώς κάθε μαθήτρια/-τής αντιλαμβάνεται την ασφάλεια στο μαθησιακό περιβάλλον. Μία σύντομη περιγραφή των συνεπειών αυτών μπορεί να είναι χρήσιμη σε συζητήσεις με τις/τους μαθήτριες/-τές σας όταν αποφασίσετε να καταπολεμήσετε έμπρακτα το φαινόμενο της ομοφοβίας και της τρανσφοβίας στο σχολείο σας.

Σύμφωνα με πολυάριθμα ερευνητικά δεδομένα, οι ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές και μαθήτριες παρουσιάζουν:

- Διπλάσιες πιθανότητες από τις/τους μη ΛΟΑΤΚΙ+ μαθήτριες/-θητές να αυτοτραυματιστούν,
- Τριπλάσιες πιθανότητες από τις/τους μη ΛΟΑΤΚΙ+ μαθήτριες/-θητές να κάνουν απόπειρας αυτοκτονίας και,
- Τετραπλάσιες πιθανότητες από τις/τους μη ΛΟΑΤΚΙ+ μαθήτριες/-θητές να υποφέρουν από σοβαρό/πολύ σοβαρό στρες, άγχος και κατάθλιψη

Επίσης, ένας άλλος τρόπος σύνδεσης με τα ανθρώπινα δικαιώματα, μπορεί να γίνει μέσω της διερεύνησης των **Έμφυλων Στερεοτύπων**, τις προσδοκίες που αυτά δημιουργούν για τα αγόρια και για τα κορίτσια και τις συνέπειες που αυτά έχουν στη ζωή αγοριών και κοριτσιών.

(Περισσότερες δραστηριότητες σχετικές με τους Έμφυλους ρόλους και την πρόληψη της Έμφυλης βίας μπορείτε να βρείτε και στα ακόλουθα εκπαιδευτικά εργαλεία: *Παιχνίδια για Όλα τα Παιδιά, Compassito, Compass, Y4Y, Daphne* κ.ά.)

Στη συνέχεια, μπορείτε να διερευνήσετε τις καθημερινές, πρακτικές επιπτώσεις αυτών των προσδοκιών για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα ή για όσα θεωρούνται ότι είναι ΛΟΑΤΚΙ+, προχωρώντας έτσι στον ομοφοβικό/τρανσφοβικό/ιντερφοβικό σχολικό εκφοβισμό, με τη βοήθεια σχετικών **Σεναρίων**.

Στα Εργαστήρια προτείνονται μετατροπές και συνδυασμοί που εξυπηρετούν τις ανάγκες της τάξης ή της ομάδας σας.

B. Υποστηρικτικό Υλικό

Τι υπάρχει στο Υποστηρικτικό Υλικό:

- 1. Οδηγίες – Προτάσεις για την αξιοποίηση του Εκπαιδευτικού Υλικού του Πολύχρωμου Σχολείου**
- 2. Παιδαγωγικό και Επιστημονικό Πλαίσιο - Μεθοδολογία**
- 3. Βασικοί κανόνες συνύπαρξης**
- 4. Η διεθνής σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού με απλά λόγια**
- 5. Λεξιλόγιο για τη σεξουαλική ποικιλομορφία -Πρωτοβάθμια**
- 6. Το φύλο και ο ερωτικός/σεξουαλικός προσανατολισμός (υλικό για Power Point)**
- 7. ΛΟΑΤΚΙ+ Υπερηφάνεια – Παρουσίαση (PowerPoint) για το δημοτικό**
- 8. ΛΟΑΤΚΙ + Εκφοβισμός - Κάρτες σεναρίων- Πρωτοβάθμια**
- 9. Παραγωγή υλικού/Επέκταση/Παραγωγή τελικών υλικών**
- 10. Οπτικό-ακουστικό υλικό (Video)**
- 11. Πειράγματα, εκφοβισμοί και διακρίσεις**
- 12. Προσωπικό ημερολόγιο δράσης εκπαιδευτικού**
- 13. Προσωπικό ημερολόγιο δράσης μαθητή/-τριας**
- 14. Ερωματολόγιο προς μαθητές/μαθήτριες**
- 15. Ερωματολόγιο προς εκπαιδευτικούς**
- 16. Οδηγοί**

Αναλυτικά:

- 1. Οδηγίες – Προτάσεις για την αξιοποίηση του Εκπαιδευτικού Υλικού του Πολύχρωμου Σχολείου**

Το παρόν έγγραφο που παρουσιάζει τις προτάσεις/υποδείξεις για αξιοποίηση του Εκπαιδευτικού Υλικού

- 2. Παιδαγωγικό και Επιστημονικό Πλαίσιο - Μεθοδολογία**

Το συγκεκριμένο έγγραφο παρουσιάζει το παιδαγωγικό και επιστημονικό πλαίσιο εντός του οποίου αναπτύχθηκε το υλικό, τις βασικές θεωρητικές αρχές που το διέπουν (με βάση έρευνες και τη διεθνή βιβλιογραφία, καθώς και τις μεθοδολογικές αρχές που προτείνεται να ακολουθηθούν για τη χρήση του υλικού στο περιβάλλον

της τάξης.

3. Βασικοί κανόνες συνύπαρξης

Οι αντικρουόμενες απόψεις που συχνά εγείρονται όταν τίθενται ζητήματα διακρίσεων και ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορούν να χρησιμοποιηθούν εποικοδομητικά στη μαθησιακή διαδικασία, όταν ο στόχος μας δεν είναι τόσο να συμφωνήσουν όλες και όλοι όσο, μέσα από μια διαδικασία, να μάθουν να ακούν, να εκφράζονται και να σέβονται διαφορετικές απόψεις και στάσεις. Όταν επιτυγχάνεται μια κοινή κατανόηση για τις βασικές κοινωνικές συμπεριφορές που είναι επιθυμητές, μπορούμε να επεκτείνουμε περαιτέρω την κατανόηση της κοινωνικής συμπεριφοράς στο πλαίσιο της κοινωνικής αλληλεγγύης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η συγκρότηση και αποδοχή κοινών αρχών (π.χ. μη βίαιη επίλυση συγκρούσεων, μη βίαιη γλώσσα και συμπεριφορά) αποτελούν το πρώτο σημαντικό βήμα για τη δημιουργία ενός δημοκρατικού, ασφαλούς χώρου όπου όλες οι απόψεις όταν εκφράζονται με σεβασμό, γίνονται αντικείμενο συζήτησης.

Γι' αυτό, καλό είναι να θέτουμε ή να υπενθυμίζουμε τους **κανόνες συνύπαρξης** κάθε φορά που ξεκινάμε μια παρέμβαση, καθώς αυτά τα θέματα εγείρουν έντονα συναισθήματα (π.χ. δε διακόπτουμε, δεν κρίνουμε/αξιολογούμε τις απόψεις των άλλων, όλα τα άτομα έχουν ίσες ευκαιρίες να πουν τη γνώμη τους, αλλά, αν κάποιο άτομο δε θέλει, μπορεί να μη μιλήσει κ.ά.). Ωστόσο, ενθαρρύνουμε τα παιδιά να εκφράζουν απόψεις και απορίες κατά τη διάρκεια των παρεμβάσεων που υλοποιούμε. Υπενθυμίζουμε ότι όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα να εκφράσουν ελεύθερα την άποψή τους ή να διαφωνήσουν με κάποιο άλλο άτομο, χωρίς να επικρίνουν ή να καταφύγουν σε προσβλητικούς χαρακτηρισμούς. Αντιμετωπίζουμε τις προσωπικές απόψεις όλων των παιδιών με σεβασμό, επεμβαίνοντας διακριτικά όπου χρειάζεται, ώστε να αποφεύγεται η αναπαραγωγή μύθων και στερεοτύπων. Μπορείτε να ξεκινήσετε με το Εργαστήριο 1, ώστε να εξασφαλίσετε το κλίμα σεβασμού που είναι αναγκαίο για να προχωρήσετε.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η προηγούμενη αναγνώριση πιθανών δικών μας ταμπού, στερεοτύπων και προκαταλήψεων και η συνειδητή αποφυγή αναπαραγωγής τους (π.χ. αρνητική στάση απέναντι σε κάποιους τύπους γυναικών, στους ομόφυλους γάμους και την απόκτηση παιδιών, στα Φεστιβάλ Υπερηφάνειας, στα trans άτομα κ.ά.)

Καταστήστε σαφές ότι τα σεξιστικά ή ομοφοβικά σχόλια και ενέργειες δεν έχουν θέση στο μάθημά σας. Αναπτύξτε μια πολιτική «μηδενικής ανοχής», ακριβώς όπως θα κάνατε και με ρατσιστικές παρατηρήσεις. Παράλληλα, εργαστείτε προληπτικά για να αντιμετωπίσετε τα στερεότυπα και τις λανθασμένες αντιλήψεις που μπορεί

να υπάρχουν μεταξύ των μαθητριών/-τών στο σχολείο σας.

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι να προάγουμε τη συμπερίληψη των ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητών/-τριών στο σχολείο μας. Ό,τι κι αν επιλέξουμε, είναι χρήσιμο να έχουμε κατά νου ότι πολλά παιδιά μπορεί να μη γνωρίζουν ότι ο ομοφοβικός και τρανσφοβικός εκφοβισμός συνιστούν μορφές διάκρισης και ότι στη χώρα μας, όπως και στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης και του δυτικού κόσμου, απαγορεύονται με νόμους οι διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου.

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που επιλέγουμε είναι σημαντικό να προάγουν την ισότητα των γυναικών, την ορατότητα και την αποδοχή των ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπων, να αποτρέπουν το στιγματισμό, την Έμφυλη Βία και ειδικότερα τον ομοφοβικό, τρανσφοβικό και ιντερφοβικό σχολικό εκφοβισμό, να χτίζουν δεσμούς αλληλεγγύης και να προωθούν τη συμπερίληψη όλων των μαθητών/τριών.

Για περισσότερα, δείτε το κείμενο με τίτλο, «**Βασικοί κανόνες συνύπαρξης**», στο Υποστηρικτικό υλικό.

4. Η διεθνής σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού με απλά λόγια

Μπορείτε να εργαστείτε αποκλειστικά με τα δικαιώματα ή να τα συνδυάσετε με άλλες δραστηριότητες. Περισσότερες ιδέες και συνδυασμούς μπορείτε να βρείτε και παραπάνω στις οδηγίες για τα **Εργαστήρια**.

Ενδεικτικά, χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες και σε κάθε ομάδα δίνουμε μια κάρτα, στην οποία αναφέρεται ένα από τα **δικαιώματα** (βλ. υποστηρικτικό υλικό). Ζητάμε από τα παιδιά να επιλέξουν ένα θέμα/στοιχείο που τους ενδιαφέρει από το δικαίωμα που έχουν μπροστά τους.

Στη συνέχεια, ζητάμε από την κάθε ομάδα να παρουσιάσει το δικαίωμα που έχει στην κάρτα, είτε μέσα από ένα σύντομο θεατρικό αυτοσχεδιασμό ενός σχετικού Σεναρίου είτε με μια ακίνητη εικόνα ή μέσα από τη συγγραφή μιας επιστολής, που θα απευθύνεται σε ένα περιοδικό ή εφημερίδα και θα δίνει απάντηση σε ένα άτομο που ζήτησε βοήθεια, γιατί το συγκεκριμένο του δικαίωμα έχει παραβιαστεί. Η ομάδα θα πρέπει να το παρουσιάσει με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε το δικαίωμα να μην είναι τόσο προφανές στα υπόλοιπα άτομα και να μην μπορούν να το αναγνωρίσουν αμέσως. Στη συνέχεια, κάθε ομάδα κάνει την παρουσίαση στην ολομέλεια και ακολουθεί συζήτηση.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

- Πώς η έλλειψη ή η παραβίαση αυτών των δικαιωμάτων επηρεάζει τη ζωή των νέων ανθρώπων;
- Πόσο σας αφορούν αυτά τα δικαιώματα σε προσωπικό επίπεδο;

- Πόσο αφορούν αυτά τα δικαιώματα τη χώρα μας;
- Πόσο σημαντική νομίζετε ότι είναι η διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού;

5. Λεξιλόγιο για τη σεξουαλική ποικιλομορφία – Πρωτοβάθμια

6. Το φύλο και ο ερωτικός/σεξουαλικός προσανατολισμός (υλικό για PowerPoint)

7. ΛΟΑΤΚΙ+ Υπερηφάνεια – Παρουσίαση (PowerPoint) για το δημοτικό

Στα παραπάνω έγγραφα θα βρείτε ορισμούς για βασικές έννοιες που θα χρειαστείτε για την υλοποίηση των εργαστηρίων. Η **Ορολογία** είναι βασικό εργαλείο, γιατί ξεκαθαρίζει τις παρανοήσεις που υπάρχουν και θέτει τα ζητήματα σε επιστημονική βάση. Εσείς πρέπει να επιλέξετε την κατάλληλη στιγμή που θα τη διδάξετε, ανάλογα με το σχεδιασμό των παρεμβάσεών σας και τις ανάγκες της τάξης ή της ομάδας σας.

Είναι πολύ σημαντικό να κατανοήσουμε ότι άλλο είναι το *Βιολογικό Φύλο*, άλλο η *Έκφραση Φύλου*, άλλο η *Ταυτότητα Φύλου* και άλλο ο *Ερωτικός/Σεξουαλικός Προσανατολισμός*.

Το *Βιολογικό φύλο* μας είναι αυτό που είμαστε σωματικά, ο *Ερωτικός/Σεξουαλικός Προσανατολισμός* μας είναι το για «ποιον/ποιά χτυπάει η καρδιά μας» και η *Ταυτότητα Φύλου* είναι το πώς σκεφτόμαστε για τον εαυτό μας. Όλα αυτά μαζί καταλήγουν στην *Έκφραση του Φύλου*, στον τρόπο δηλαδή που εξωτερικεύεται ο συνδυασμός όλων των παραπάνω, το προσωπικό μας μείγμα δηλαδή.

«**Το Έμφυλο άτομο**», το οποίο μπορείτε να βρείτε στο PowerPoint με τίτλο: **Το φύλο και ο ερωτικός/σεξουαλικός προσανατολισμός**, είναι πολύ βοηθητικό για την κατανόηση των όρων και μπορεί να αποτελεί συχνό σημείο αναφοράς της ενασχόλησης με τα Φύλα και τη Σεξουαλικότητα στην τάξη, ειδικά με τις/τους μεγαλύτερες/ους σε ηλικία μαθήτριες/-τές.

ΛΟΑΤΚΙ+ Υπερηφάνεια - Παρουσίαση (PowerPoint) για το δημοτικό: Είναι απαραίτητη για την πραγματοποίηση της δραστηριότητας με τίτλο: ΛΟΑΤΚΙ+ Συνέλευση υπερηφάνειας, μπορείτε όμως να τη χρησιμοποιήσετε με όποιον άλλο τρόπο εσείς θεωρείτε χρήσιμο και εποικοδομητικό.

Αντιστοιχισή: Μπορούμε να ετοιμάσουμε ένα κουίζ αντιστοιχισής θέτοντας τις έννοιες από τη μία πλευρά και σύντομους ορισμούς τους από την άλλη. Τα παιδιά, σε ομάδες, αντιστοιχούν τις στήλες, στη συνέχεια κάθε ομάδα ανακοινώνει στην ολομέλεια τις απαντήσεις, διορθώνουμε και ενθαρρύνουμε τις απορίες και τη

συζήτηση. Ένας άλλος τρόπος να εμβαθύνετε στην Ορολογία είναι να μοιράσετε χαρτάκια με όρους και ορισμούς και να αφήσετε τα παιδιά να αναζητήσουν το «ζευγάρι» τους διαβάζοντας τα χαρτάκια το ένα του άλλου μέχρι να το βρουν. (Δείτε παρακάτω την ενότητα, «**Παραγωγή υλικού/Επέκταση**»)

8. ΛΟΑΤΚΙ + Εκφοβισμός - Κάρτες σεναρίων

Στο φυλλάδιο αυτό θα βρείτε σεναρία με ερωτήσεις για το Δημοτικό.

Τα **Σενάρια** μάς δίνουν τη δυνατότητα να ασχοληθούμε μέσω συγκεκριμένων περιστατικών με την ομοφοβία/τρανσφοβία/ιντερφοβία στο σχολείο και την ευρύτερη κοινωνία και να ενεργοποιήσουμε τις αντιδράσεις των μαθητριών/-τών. Μπορείτε να τα προσαρμόσετε ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης σας ή να γράψετε δικά σας. Τα Σενάρια μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως επέκταση σε όλα τα Εργαστήρια, σε όποια φάση υλοποίησης θεωρήσετε ότι θα είναι βοηθητικά.

Τα **Σενάρια** αποτελούν έναν ιδιαίτερα προσφιλή στα παιδιά τρόπο προσέγγισης των εσωτερικών και εξωτερικών συγκρούσεων που προκύπτουν από την ποικιλομορφία του Φύλου και της Σεξουαλικότητας. Υπάρχουν διάφορες τεχνικές για να τα δουλέψετε μέσα στην τάξη. Μπορείτε να φτιάξετε ομάδες και να ορίσετε διαφορετικές τεχνικές επεξεργασίας του Σεναρίου σε κάθε ομάδα ή να αφήσετε τα παιδιά να επιλέξουν, ανάλογα με τις προτιμήσεις και τα ταλέντα τους, από διάφορες εναλλακτικές που θα τους δώσετε.

Μπορούμε να ξεκινήσουμε με μια πιο κινητική δραστηριότητα για να ενεργοποιήσουμε τα συναισθήματα: στα **Σενάρια** συνήθως υπάρχει μια μορφή αδικίας. Σε τέσσερα σημεία της αίθουσας τοποθετούμε φατσούλες που δείχνουν τέσσερα διαφορετικά συναισθήματα. Μετά την ανάγνωση ή παρουσίαση του κάθε Σεναρίου, οι συμμετέχοντες/-χουσες πηγαίνουν προς το μέρος όπου υπάρχει η φατσούλα με το συναίσθημα που ταιριάζει στο συναίσθημα που νιώθουν εκείνη τη στιγμή. Ακολουθεί συζήτηση (βλ. παρακάτω).

Αφήγηση και συζήτηση:

Διαβάζουμε το Σενάριο και στη συνέχεια συντονίζουμε τη συζήτηση στην ολομέλεια. Βοηθητικές ερωτήσεις θα βρείτε κάτω από κάθε Σενάριο στο **Υποστηρικτικό Υλικό**. Εναλλακτικά, μπορούμε να χωρίσουμε τα παιδιά σε ομάδες και κάθε ομάδα να συζητήσει ξεχωριστά. Στη συνέχεια, συζητάμε τις διαφορετικές απόψεις στην ολομέλεια.

Ανατροφοδοτούμε τη συζήτηση με ερωτήσεις, επιλέγοντας ανάλογα με τους στόχους που έχουμε θέσει (π.χ. σύνδεση ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιωμάτων με ανθρώπινα δικαιώματα, αναγνώριση της έμφυλης βίας, στρατηγικές αντιμετώπισης

ομοφοβίας/ τρανσφοβίας, λήψη δράσης κ.ά.). Αν το θεωρούμε σκόπιμο, μπορούμε να ζητήσουμε από τα παιδιά να μοιραστούν μαζί μας παρόμοια περιστατικά στα οποία συμμετείχαν ή ήταν παρόντα κι έτσι ενισχύουμε τη συμμετοχή και το ενδιαφέρον.

Ενδεικτικές κατηγορίες ερωτήσεων:

A. Τι συνέβη; *(Αναγνώριση του γεγονότος, είναι δίκαιο/άδικο κ.ά.). Ποια Ανθρώπινα Δικαιώματα παραβιάζονται;*

B. Πώς ένωσε το άτομο; *(Η κατανόηση των συναισθημάτων των άλλων προάγει την ενσυναίσθηση)*

Γ. Με ποιον τρόπο μπορώ να αντιδράσω; *(Λήψη αποφάσεων για την προσφορά βοήθειας, ανακούφισης, συμπαράστασης ή ενδυνάμωσης του άλλου, προτάσεις για αλλαγές στην πολιτική του σχολείου για να γίνει περισσότερο συμπεριληπτικό.)*

Άλλες ερωτήσεις:

Ποια είναι τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της ταυτότητάς μας; Πόσο εύκολο ή δύσκολο είναι να αποδεχτούμε κάποιο άτομο διαφορετικό από τον εαυτό μας; Πόσο σημαντικό είναι να ζούμε σύμφωνα με την ταυτότητά μας ή τον σεξουαλικό μας προσανατολισμό χωρίς να μας παρενοχλούν;

Τεχνικές θεάτρου:

Αν επιλέξετε μια απ' αυτές τις τεχνικές για να παρουσιάσετε τα **Σενάρια**, συνεχίζετε με ερωτήσεις και συζήτηση, όπως περιγράφεται παραπάνω:

(Για τις τεχνικές θεάτρου, μπορείτε να μάθετε περισσότερα στην ιστοσελίδα «Το Θέατρο στην Εκπαίδευση».)

A. *Παιχνίδι ρόλων.* Μια ομάδα παιδιών υποδύεται τους ρόλους

B. *Αφήγηση του Σεναρίου,* η οποία μπορεί, για παράδειγμα, να γίνει μέσω ενός κουτσομπολιού, κατά τη διάρκεια ενός εορταστικού δείπνου, μέσω μιας συνέντευξης στην τηλεόραση κ.ά.

Γ. *Αυτοσχεδιασμός του Σεναρίου.* Για παράδειγμα, το Σενάριο ξεκινάει από το τέλος και πάει προς τα πίσω (φτιάχνουμε τον Διάδρομο της Συνείδησης με τα παιδιά να γίνονται οι εσωτερικές φωνές των ηρώων/ηρωίδων, που αποκαλύπτουν τις κρυφές σκέψεις ή τα συναισθήματά τους), αντιστρέφουμε τους ρόλους, δίνουμε το δικό μας τέλος, βάζουμε τους ρόλους σε «Ανακριτική καρτέκλα» και τους ρωτάμε ότι θέλουμε να μάθουμε (το κάθε μέλος –καθισμένο στο κέντρο της αίθουσας– απαντά σε ρόλο στις ερωτήσεις που του κάνει η ομάδα προκειμένου να διερευνήσει περαιτέρω τον

χαρακτήρα του, την καθημερινότητά του ή το παρελθόν του) κ.ά.

Δ. *Εικονογράφηση*. Μπορεί να γίνει με τη μέθοδο των «παγωμένων εικόνων» ή των «ζωντανών εικόνων».

9. Παραγωγή υλικού/Επέκταση/Παραγωγή τελικών υλικών

Μετά το τέλος μέρους ή ολόκληρου ενός Εργαστηρίου, μπορείτε να το επεκτείνετε με παραγωγή υλικού από τα παιδιά.

- ~ να γράψουν ημερολόγιο υποδυόμενοι ρόλους,
- ~ να συνεχίσουν γραπτώς την ιστορία μαντεύοντας το μέλλον,
- ~ να γράψουν γράμμα συμπαράστασης στο θύμα συμβουλευοντάς τον/την αφού μοιραστούν μαζί του/της τα συναισθήματά τους,
- ~ να συγγράψουν δικά τους Σενάρια από την εμπειρία τους, π.χ., για ένα περιστατικό που έχει συμβεί στην τάξη ή στο σχολείο,
- ~ να γράψουν άρθρα για τις Έμφυλες διακρίσεις, με προτάσεις για αλλαγές και βελτιώσεις των πολιτικών που ακολουθούνται στο σχολείο,
- ~ να κάνουν έρευνα για να δουν τι πιστεύουν τα άλλα παιδιά,
- ~ να διοργανώσουν σχολική καμπάνια σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα
- ~ να εικονογραφήσουν σενάρια με σχέδιο ή comic/cartoon strip σε μια εκδοχή που το bullying αποτρέπεται, με άλλους χαρακτήρες να μιλούν και άλλους να σκέφτονται κ.ά.,
- ~ να φτιάξουν ένα σύντομο βίντεο,
- ~ να αναζητήσουν περισσότερα στοιχεία στο διαδίκτυο και να τα παρουσιάσουν (π.χ. σε ποιες χώρες η ομοφυλοφιλία είναι παράνομη και ποιες είναι οι ποινές για τα άτομα που συλλαμβάνονται, ποιες κοινωνίες ήταν/είναι περισσότερο ανεκτικές στη διαφορετικότητα, συνέπειες του αποκλεισμού και του σχολικού εκφοβισμού στην ψυχική ζωή των θυμάτων κ.ά.).
- ~ και ό,τι άλλο μπορούμε να φανταστούμε συνδέοντας τις ασκήσεις αυτές με την ύλη που πρέπει να διδάξουμε ή άλλες ανάγκες που έχουμε διαπιστώσει.

Οι γραπτές εργασίες μπορούν να γίνουν ατομικά ή σε ομάδες. Δώστε κίνητρα, για παράδειγμα, πείτε τους ότι θα ψηφίσουν για το καλύτερο κείμενο/έργο.

Εναλλακτικά, οι ίδιες εργασίες μπορούν να ολοκληρωθούν διαδικτυακά. Προτείνεται να δημιουργηθεί ένας ιστοχώρος padlet, δηλαδή ένα αποθετήριο ψηφιακών εργασιών, ώστε παράλληλα να προωθούνται οι ψηφιακές δεξιότητες όπως ο ψηφιακός και τεχνολογικός γραμματισμός, οι συνδυαστικές δεξιότητες ψηφιακής τεχνολογίας, επικοινωνίας και συνεργασίας και οι δεξιότητες διεπιστημονικής και διαθεματικής χρήσης των νέων τεχνολογιών. Πιο συγκεκριμένα οι μαθητές μπορούν:

~να φτιάξουν ψηφιακά πόστερ και αφίσες με εργαλεία ελεύθερα στο ίντερνετ, με web 2 tools, όπως: <https://www.posterini.com/>, <https://www.smore.com/>

~ να δημιουργήσουν σύντομα βίντεο, μέσω απλών φωτογραφιών, με εργαλεία, όπως το Animoto <https://animoto.com/>

~ να γράφουν ημερολόγιο υποδυόμενες/-οι ρόλους, με τη βοήθεια του διαδικτύου, όπως στο <https://journey.cloud/digital-diary>

~ να γράφουν άρθρα και επιστολές και να αναρτηθούν στο blog του σχολείου

~ να κάνουν δημοσκοπήσεις για τις απόψεις των άλλων μαθητών με τη βοήθεια εργαλείων, όπως το <https://www.poll Everywhere.com/>

~ να φτιάξουν ομαδικά κόμικς μέσω του <https://www.pixton.com/gr/>

10. Οπτικό-ακουστικό υλικό (Video)

Στο Υποστηρικτικό υλικό, μπορείτε να βρείτε βίντεο που έχουν προβληθεί σε δημόσια τηλεοπτικά δίκτυα και έχουν χρησιμοποιηθεί σε σχολεία της Ευρώπης. Μιλούν για διαφορετικότητα, ανθρωπιά, αποδοχή, αλληλεγγύη.

Αφού παρακολουθήσετε κάποιο βίντεο είναι σημαντικό, αμέσως μετά, τα παιδιά να εντοπίσουν τις αδικίες, τις παραβιάσεις και τις συνέπειές τους στη ζωή των ηρώων/ηρωίδων.

Ζητήστε από τα παιδιά να κρατούν σημειώσεις καθώς παρακολουθούν το βίντεο, ώστε να το αξιοποιήσουν αργότερα στη συζήτηση.

Ενθαρρύνετέ τα να καταγράφουν και τα συναισθήματά τους. Αν το θεωρήσετε βοηθητικό, σταματήστε το βίντεο σε κάποια σημεία και κάντε ερωτήσεις που θα διευκολύνουν την κατανόηση.

Πριν γίνει συζήτηση στην ολομέλεια, μπορείτε να χωρίσετε τα παιδιά σε ομάδες για να συζητήσουν αρχικά τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, για λίγα λεπτά.

Βοηθητικές ερωτήσεις:

- Τι νιώθεις αυτή τη στιγμή; Κατάγραψε τα συναισθήματά σου.
- Ποιες πράξεις/συμπεριφορές ήταν κακοποιητικές/τραυματικές/άδικες;
- Γιατί η τάδε συμπεριφορά ήταν κακοποιητική/τραυματική/άδικη;
- Πώς κρίνετε τις πράξεις των ηρώων/ηρωίδων;
- Πώς νομίζετε ότι νιώθουν οι ήρωες/ηρωίδες;
- Τι θα κάνατε εσείς στη θέση του ήρωα/ηρωίδας;
- Πώς αλλιώς θα μπορούσε να λυθεί το ζήτημα;
- Αν ήσουν φίλος/η του ήρωα ή της ηρωίδας, τι θα έκανες;
- Τι σας έκανε ιδιαίτερη εντύπωση;
- Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το νόημα του βίντεο;
- Θα μπορούσατε να βάλετε έναν άλλο τίτλο ή να γράψετε μια παρουσίαση της ταινίας ή του βίντεο;
- Άλλαξε κάτι μέσα σου μετά τη σημερινή συζήτηση;

Μπορείτε να εργαστείτε με το **Οπτικό-ακουστικό υλικό** και να το χρησιμοποιήσετε με τους ίδιους τρόπους που συστήνονται παραπάνω για τα **Σενάρια** και τα **Εργαστήρια**.

11. Πειράγματα, εκφοβισμοί και διακρίσεις

Το φαινόμενο του εκφοβισμού θεωρείται ως ένα από τα φλέγοντα ζητήματα στις μέρες μας. Ωστόσο, τα δήθεν φιλικά πειράγματα, οι αστεϊσμοί και οι κοροϊδίες στο σχολείο συγχέονται εύκολα ή μπορούν να εξελιχθούν σε εκφοβισμό ή ακόμη και διακρίσεις. Με βάση τα παραπάνω, εύλογα δημιουργείται το ερώτημα τι είναι στην πραγματικότητα ο εκφοβισμός και σε τι διαφέρει από το πείραγμα ή τις διακρίσεις;

Το σχετικό κείμενο θα σας βοηθήσει να διαμορφώσετε μία σαφή εικόνα των εννοιών «πείραγμα», «εκφοβισμός» και «διακρίσεις», καθώς και του τρόπου με τον οποίο σκοπεύετε να τα αντιμετωπίσετε ως ομάδα.

12. Προσωπικό Ημερολόγιο Δράσης εκπαιδευτικού

13. Προσωπικό Ημερολόγιο Δράσης μαθητή/-τριας

Όλα τα βήματα του εργαστηρίου, καθώς και οι σκέψεις, οι παρατηρήσεις, οι προβληματισμοί και τα συναισθήματα των μαθητών/-τριών και των εκπαιδευτικών προτείνεται να καταγράφονται στα προσωπικά ημερολόγια έτσι ώστε και οι δύο

πλευρές να αναστοχάζονται και να αυτό-αξιολογούνται.

Για τους/τις Εκπαιδευτικούς, το Ημερολόγιο θα είναι ένα σημειωματάριο, όπου θα καταγράφονται:

1. Οι δραστηριότητες που γίνονται, ο χώρος και τα απαραίτητα βήματα
2. Η πορεία των ομάδων και των μελών που τις αποτελούν,
3. Τα ζητήματα που σας απασχολούν,
4. Ποια βοήθεια, οδηγίες ή διευκρινήσεις θα χρειάζεται να προσφέρετε στους μαθητές

Στο Ημερολόγιο των μαθητών/-τριών χρειάζεται να περιλαμβάνονται τα παρακάτω στοιχεία:

- Η ημερομηνία
- Ο χώρος
- Τα μέλη της ομάδας
- Τα βήματα, όπως χαιρετισμός, γνωριμία με ομάδα, καταιγισμός ιδεών, ερωτήσεις και απαντήσεις, συζήτηση
- Οι δραστηριότητες που έκαναν
- Τα προβλήματα που συνάντησαν
- Τα συναισθήματά τους
- Η οργάνωση για την επόμενη δραστηριότητα, ερωτήσεις, απορίες

14.Ερωτηματολόγιο προς Μαθητές/Μαθήτριες

Το Ερωτηματολόγιο προς Μαθητές/Μαθήτριες δίνεται στα παιδιά από την/τον εκπαιδευτικό για να αξιολογήσει την επίτευξη των στόχων των Εργαστηρίων.

15.Ερωτηματολόγιο προς Εκπαιδευτικούς

Το Ερωτηματολόγιο προς εκπαιδευτικούς συμπληρώνεται από τις/τους εκπαιδευτικούς που συντονίζουν τα Εργαστήρια και αποστέλλεται στο e-mail του Τομέα Εκπαίδευσης του Πολύχρωμου Σχολείου edu@rainbowschool.gr, ώστε να μας δοθεί η ευκαιρία να αξιολογήσουμε το εκπαιδευτικό υλικό που προτείνουμε. Αυτού του είδους η ανατροφοδότηση θα μας οδηγήσει σε περαιτέρω ανασχεδιασμό του υλικού, εφόσον αυτό κριθεί σκόπιμο, προκειμένου να ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες εκπαιδευτικών και μαθητριών/-τών και στις συνθήκες που χαρακτηρίζουν την ελληνική σχολική πραγματικότητα.

16.Οδηγοί

Οι Οδηγοί του Πολύχρωμου Σχολείου θα σας βοηθήσουν να αποκτήσετε σφαιρική

γνώση για τα ζητήματα που διαπραγματεύονται τα Εργαστήρια και γι' αυτό προτείνεται η μελέτη τους πριν ξεκινήσετε την υλοποίησή τους στην τάξη. Εμπειρέχουν κατευθυντήριες γραμμές και συμβουλές για συμπεριληπτική εκπαίδευση, προτάσεις, στρατηγικές, μεθόδους, στατιστικά στοιχεία κ.α.. Μπορείτε να τους δείτε συνολικά στα **Περιεχόμενα του εκπαιδευτικού υλικού**.

Πώς απαντάμε στις Συχνές Ερωτήσεις (FAQ)

Μια από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε είναι οι ερωτήσεις που τίθενται από τις μαθήτριες και τους μαθητές μας. Αυτό συμβαίνει γιατί συνήθως δεν είναι απλώς ερωτήματα που αντικατοπτρίζουν άγνωστες πτυχές του θέματος ή απλώς περιέργεια, αλλά πρόκειται για μεταμφιεσμένα στερεότυπα για τα φύλα και τη σεξουαλικότητα ή βασίζονται σε κάποιο ηθικό υπόβαθρο.

Όταν ένα παιδί θέτει ένα ερώτημα, το πρώτο πράγμα που πρέπει να κάνετε είναι να συνειδητοποιήσετε τα συναισθήματά σας σχετικά με το ερώτημα και τον τρόπο που τίθεται. Αν σας προκάλεσε φόβο, θυμό, προσβολή ή σύγχυση, αυτό είναι πολύ πιθανό να επηρεάσει την απάντησή σας, στο περιεχόμενο ή στη γλώσσα του σώματος. Είναι σοφότερο να δίνουμε λίγα δευτερόλεπτα στα συναισθήματά μας να κατακαθίσουν, πριν απαντήσουμε. Χρειάζεται να έχουμε στο μυαλό μας ότι οι προθέσεις του/της μαθητή/-τριας που έθεσε την ερώτηση είναι δικές του/της και δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να γίνουμε θύματα αυτών των προθέσεων. Ο δικός μας στόχος είναι να δημιουργούμε και να διατηρούμε ένα ασφαλές περιβάλλον και όχι να επιτρέπουμε να αλλάζει η ατμόσφαιρα ανάλογα με τις ερωτήσεις που κάνουν τα παιδιά.

Παρ' όλ' αυτά, κάθε ερώτημα αντιπροσωπεύει μια πραγματική ανάγκη ακόμη και όταν είναι αρνητικό ή προσβλητικό και γι' αυτό αξίζει να αντιμετωπιστεί σοβαρά. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να συμφωνήσουμε, αλλά να δείξουμε ότι αναγνωρίζουμε την ανάγκη του/της μαθητή/μαθήτριας που το έθεσε, ακόμη και όταν ο/η ίδιος/α δεν γνωρίζει πραγματικά τι χρειάζεται ή απλώς προσπαθεί να ακουστεί η φωνή του/της.

Το πιο εύκολο είναι να δώσουμε μια σύντομη απάντηση βασισμένη σε επιστημονικά στοιχεία. Ωστόσο, έχει αποδειχθεί στην πράξη ότι οι μαθητές/-τριες χρειάζεται πρώτα να ανοιχτούν και να γίνουν ειλικρινά περίεργοι/-ές πριν να είναι πραγματικά έτοιμοι/-ες να απορροφήσουν αντικειμενικές πληροφορίες. Σε πολλές περιπτώσεις, ειδικά σε "κλειστά" ερωτήματα, είναι συνετό να ρωτήσετε πρώτα τι εννοούν ακριβώς με την ερώτηση. Τι εικόνες τους φέρνει στο μυαλό, ποια συναισθήματα έρχονται στην επιφάνεια, για ποιο είδος απάντησης ελπίζουν. Εμπλέξτε τα συναισθήματα των παιδιών, προτρέψτε τα να πουν τη γνώμη τους, να εκφράσουν τις απορίες τους. Αν κι εσείς εκφράσετε με μετριοπάθεια κάποια συναισθήματα, θα βοηθήσετε τα παιδιά να νιώσουν ότι βρίσκονται σε ασφαλές περιβάλλον και

ταυτόχρονα θα τονώσετε την περιέργεια και τη συμμετοχή.

Συμμετέχοντας σε μια συζήτηση σχετικά με αυτό και παρουσιάζοντας ένα κομμάτι από το δικό σας συναίσθημα, μπορείτε να δημιουργήσετε μια πιο ανοικτή και ασφαλή ατμόσφαιρα στην οποία είναι δυνατή η περιέργεια και η παροχή περισσότερων πληροφοριών.

Στη συνέχεια, μπορείτε να δώσετε εσείς τις πληροφορίες που απαντούν στην ερώτηση ή να απευθυνθείτε στην τάξη ρωτώντας τη γνώμη τους. Το «καθρέφτισμα» της ερώτησης στην τάξη βοηθά πολύ τα παιδιά να αναστοχαστούν πάνω σ' αυτή.

Αν το θεωρήσουμε αναγκαίο, μπορούμε να αναπτύξουμε κάθε απάντηση σε τρία μέρη:

1. Δίνουμε μια σύντομη απάντηση βασισμένη σε επιστημονικά στοιχεία, ιστορικά γεγονότα ή ανθρώπινα δικαιώματα.
2. Συνεχίζουμε θέτοντας το ερώτημα και τις πληροφορίες στο συγκεκριμένο πλαίσιο.
3. Απευθυνόμαστε σε όλη την τάξη «καθρεφτίζοντας» το ερώτημα, λέγοντας π.χ. «Εσείς τι νομίζετε γι' αυτό;», ώστε τα παιδιά να προβληματιστούν για τους λόγους που τέθηκε η ερώτηση.

Αν μας τεθεί ένα ερώτημα για το οποίο δεν αισθανόμαστε σίγουρες/οι ότι ξέρουμε την απάντηση, καλύτερα να αναβάλουμε την απάντηση για την επόμενη φορά και εν τω μεταξύ να αναζητήσουμε τη σωστή απάντηση.

Αν θέλετε να αφιερώσετε χρόνο δουλεύοντας αποκλειστικά με τις ερωτήσεις και τις απορίες τους, μπορείτε να τους ζητήσετε να τις γράψουν ανώνυμα και να τις ρίξουν σε ένα κουτί. Με αυτό τον τρόπο, σας δίνεται χρόνος να μελετήσετε τις απαντήσεις και να προετοιμαστείτε καλύτερα για την επόμενη φορά.

Πολλές από τις «δύσκολες» ερωτήσεις σχετίζονται με τα **Ανθρώπινα Δικαιώματα** και κυρίως τα σχετικά με τη Σεξουαλικότητα και τις Έμφυλες ταυτότητες. Μπορείτε, λοιπόν, να αναθέσετε σε ομάδες να αναζητήσουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα στο διαδίκτυο, καθώς και τη νομοθεσία που τα αφορά και να τα παρουσιάσουν στην τάξη. Η Ελλάδα έχει επικυρώσει σωρεία διεθνών και ευρωπαϊκών Συνθηκών, Συμφωνιών και Συμβάσεων, οι οποίες, μεταξύ άλλων, στηρίζουν τόσο τη Συμπεριληπτική Ολοκληρωμένη Σεξουαλική Εκπαίδευση ως δικαίωμα των παιδιών και των νέων όσο και τα σεξουαλικά και αναπαραγωγικά δικαιώματα όλων των ατόμων, χωρίς διακρίσεις.

Ιδανικά, κλείνουμε την ενασχόλησή μας με τις Δύσκολες Ερωτήσεις ανακεφαλαιώνοντας, διατυπώνοντας συμπεράσματα που να αντικατοπτρίζουν την

ανοχή και την ανάγκη να είμαστε ανοιχτές/-οί, ενσυναισθητικές/-οί και
περίεργες/οι σε νέα ζητήματα, ακόμη κι όταν έχουμε διαφορετική γνώμη.

.....

Μάιος 2020

*Έλενα Σκαρπίδου (2020), εκπαιδευτικός, υπεύθυνη Τομέα Εκπαίδευσης του
Πολύχρωμου Σχολείου*